

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

**BOOKA**

11000 Beograd, Cara Lazara 12

office@booka.in

**www.booka.rs**

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogićević

PREVOD SA ŠPANSKOG

Branko Anđić

LEKTURA

Borka Slepčević

KOREKTURA

Vesna Kalabić

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Tamara Bogovac

ŠTAMPA

DMD štamparija

Beograd, 2024.

**BOOKA.**

Knjiga **214**

GVADALUPE NETEL

**JEDINA KĆI**

Naslov originala

Guadalupe Nettel

La hija única

© Guadalupe Nettel, 2020

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti  
nihi reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene  
saglasnosti izdavača.

GVADALUPE NETEL  
**JEDINA KĆI**

Preveo Branko Anđić

Za moju prijateljicu Ameliju Inohosu, koja mi je krajnje velikodušno dopustila da ispričam pojedinosti njene priče, istovremeno mi dajući slobodu da izmišljam kad je to bilo potrebno.

*If you've never wept and want to, have a child.*  
Dejvid Foster Volas, *Incarnations of Burned Children*

*Scendono dai nostri fianchi  
I lombi di tanti figli segreti*  
Alda Merini, *Reato di Vita*

Čovek koji sebe smatra superiornim, inferiornim ili čak  
jednakim u odnosu na drugog čoveka, ne razume stvarnost.  
Buda, *Dijamantna sutra*

Gledanje bebe dok spava gledanje je krhkosti ljudskog bića. Slušanje njenog nežnog i ravnomernog disanja izaziva mešavinu mira i uznemirenosti. Posmatram bebu koja je preda mnom, njeno opušteno, bucmasto lice. Trag mleka koji joj curi s ivice usana, njene savršene očne kapke, pa pomišljam kako svakodnevno jedno dete koje spava u kolecvi negde u svetu prestaje da postoji. Gasi se bez buke, kao zvezda izgubljena u svemiru, između hiljada drugih koje i dalje obasjavaju pomrčinu noći, i zbog njegove smrti niko se ne uzbuđuje izuzev njegovih najbližih rođaka. Njegova majka ostaje doživotno neutešna, ponekad i otac. Ostali to prihvataju s čudesnom apatijom. Smrt novorođenčeta je nešto tako obično da se niko ne iznenađuje, a opet, kako je prihvatiti kad je na nekog već delovala lepota tog netaknutog bića. Gledam ovu bebu kako spava u zelenoj benkici, potpuno opuštenog tela, glave nagnute u stranu na malom belom jastuku, i želim da nastavi da živi, da niko ne uznemiri njen san niti njen život, da se sve opasnosti ovoga sveta od nje udalje i da je kovitlac katastrofa i ne primeti na svom rušilačkom putu. „Ništa ti se neće dogoditi dok sam ja s tobom“, obećavam joj iako znam da lažem jer sam na kraju krajeva podjednako nemoćna i ranjiva kao i ona.

**PRVI DEO**

## 1.

Pre par nedelja doselili su se novi stanari u susedni stan. Majka s detetom koje kao da je nezadovoljno životom, u najmanju ruku. Nikad ga nisam videla, ali mi je dovoljno što ga slušam da to shvatim. Vraća se iz škole oko dva po podne, kad se miris hrane koji izlazi iz njihovog doma širi po hodnicima i stepeništu naše zgrade. Svi primećujemo da je došao po nestrpljivosti kojom pritiska zvono. Samo što zatvori vrata, počinje da se dere iz sveg glasa i da se žali na jelovnik. Sudeći po mirisu, hrana u tom stanu verovatno nije ni zdrava ni naročito ukusna, ali je reakcija deteta svakako preterana. Govori psovke i prostakluke, što je zabrinjavajuće za njegov uzrast. Takođe treska vratima i baca svakojake predmete o zidove. Ta kriza obično potraje. Otkad su se doselili, desile su se tri takve situacije i ni u jednoj od njih nisam mogla da ih slušam do kraja, tako da ne bih mogla reći kako se završavaju. Tako jako i tako očajnički urla da me tera da izađem i pobegnem.

Moram da priznam da mi deca nikad nisu prijala. Ako mi se približe, izbegavam ih, a kad je interakcija neizbežna, ne snalazim se. Sebe ubrajam u osobe koje obuzme grdna

napetost ako u avionu ili čekaonici ordinacije čuju plač bebe, i koje polude ako taj plač potraje duže od deset minuta. Ne znam, međutim, da li su mi mala deca sasvim odbojna. Kad ih vidim kako se igraju u parku ili kako se otimaju o neku igračku u pesku, može čak da mi bude zabavno. Deca su rečiti primer kakvi bismo bili mi, ljudska bića, kad ne bi postojala pravila ponašanja i učtivosti. Godinama sam pokušavala da ubedim svoje prijateljice da je razmnožavanje nepopravljiva greška. Govorila sam im da će dete, ma kako nežno i slatko bilo u dobrim trenucima, uvek predstavljati ograničenje njihove slobode, ekonomski teret, da i ne govorimo o fizičkom i emocionalnom iscrpljivanju do kojeg dovode: devet meseci trudnoće, još najmanje šest meseci dojenja, česta bdenja tokom detinjstva, a potom stalna briga tokom adolescencije. „Sem toga, društvo je skrojeno tako da mi, a ne muškarci, brinemo i odgajamo decu, a to često znači žrtvovanje karijere, individualnih aktivnosti, erotike, a ponekad i života s partnerom“, objašnjavala sam krajnje rečito. „Vredi li to zaista tolikog truda?“



## 2.

U to doba, putovanje je za mene bilo vrlo važno. Sleteti u neku daleku zemlju o kojoj ne znam mnogo i proputovati je peške ili rastočenim autobusima, otkriti njenu kulturu i gastronomiju, bilo je među ovozemaljskim uživanjima kojih ni pod kakvim uslovima nisam bila spremna da se odreknem. Deo studija sam završila van Meksika. Uprkos skromnosti mog tadašnjeg života, vidim to vreme kao najlakšu etapu svog života. Malo alkohola i par prijatelja bilo je dovoljno da pretvorim bilo koju noć u terevenku. Bili smo mladi i, za razliku od sadašnjice, probdivena noć nije ostavljala negativne posledice na naše telo. Život u Francuskoj, čak i s malo para, pružao mi je mogućnost da upoznam druge kontinente. Dok sam boravila u Parizu, mnogo sati sam provela čitajući u bibliotekama, gledajući pozorišne predstave, izlazeći u barove i noćne klubove. Ništa od toga nije kompatibilno s materinstvom. Žene s decom ne mogu tako da žive. Barem ne tokom prvih godina odrastanja. Da bi sebi dopustile jednostavni popodnevni izlazak u bioskop ili večeru van kuće, nužno je bilo da unapred isplaniraju sve do detalja, da se obezbedi dadilja ili da se ubedi muž

da pričuva decu. Zato sam svakom muškarcu, uvek kad bi stvari postajale ozbiljne, objašnjavala da sa mnom nikad neće moći da se razmnožava. Ako bi ulazio u diskusiju ili pokazivao na licu tragove tuge i nezadovoljstva, smesta bih potezala argumente prenaseljenosti na Zemlji, moćan a dovoljno human motiv da me ne precrta kao ogorčenu ili, još gore, kao samoživu, kako obično zovu nas koje smo rešile da izbegnemo istorijsku ulogu našeg pola.

Za razliku od naraštaja moje majke za koje je bilo normalno nemati decu, u mojoj generaciji su se mnoge žene odlučile na to. Moje prijateljice, na primer, mogle su da se podele u dve podjednako velike grupe: one koje su bile spremne da se odreknu svoje slobode i da se žrtvuju zarad održanja vrste, i one koje su bile spremne da izdrže društveno i porodično negodovanje kako bi očuvale svoju samostalnost. Svaka grupa je opravdavala svoj stav jakim argumentima. Sasvim prirodno, bolje sam se razumela s potonjima. Alina je bila jedna od njih.

Upoznale smo se u našim dvadesetim, u godinama koje se u mnogim društvima još uvek smatraju najboljim za rađanje, ali smo obe osećale sličnu odbojnost prema onome što smo, zaverenički, nazivale „ljudski okovi“. Ja sam bila na postdiplomskim studijama književnosti i kako moja stipendija tako i moje *freelance* stanje bili su daleko od toga da mi pruže bilo kakvu ekonomsku bezbednost. Alina je imala zahtevan ali dobro plaćen posao u jednom umetničkom institutu i upinjala se da se usput iškoluje za menadžera u kulturi. Mada su njeni prihodi bili dvostruko viši od mojih, na veći deo njih nije mogla da računa jer ih je slala porodici: njen otac je bio bolestan već dugo i živeo je sam u selu u Verakrusu, dok je njena majka pokušavala da se oporavi od embolije. Alina je vrlo brzo ušla u ono doba života kad naši

roditelji počnu da zavise od nas. Kako bi još mogla da se brine i o jednom detetu?

U to doba bila sam velika poklonica proročanskih umeća, posebno hiromantije i tarota. Sećam se da smo jednog dana, posle duge terevenke čije su posledice bile dve slupane čaše i pravo groblje praznih boca na balkonu, Alina i ja ostale same u mom stanu. Ulicom Vjej du Tompl, vrlo samotnom u to doba, čule smo korake poslednjeg gosta. Upitala sam je da li želi da joj gledam u karte. Pristala je samo da bi mi ugodila, jer je oduvek bila praktična žena i ideja o primanju poruka nevidljivih sila delovala joj je potpuno sumanuto. Tarot joj je sigurno izgledao kao bilo koja igra kartama. Bacanje koje sam te noći izabrala bilo je ambiciozno i odnosilo se na čitav ostatak njenog života. Alina je presekla karte nekoliko puta i potom ih stavila na sto, u položaj koji sam joj pokazala. Kad su sve bile na svom mestu, počela sam polako da ih okrećem, pomalo zbog pijanstva, a pomalo da bih dala teatralnost tom trenutku. U međuvremenu, priča se ispredala kao kad se razvija fotografija koju smo potopili u nitrat srebra. Na pola puta su se pojavili *carica*, *šestica pik*, *smrt* i *obešeni*. *Smrt* – arkana trinaest koja u mnogim tarotima nema ni ime – karta je koja ne mora uvek da označava nečiji pokoj, ali nosi sa sobom drastičnu i duboku promenu. Sve je nagoveštavalo da će neka tragedija skrenuti pravac njenog života, a možda ga i naglo okončati. Naterala sam sebe da prikrijem nezadovoljstvo. Alina je sigurno primetila nelagodnost na mom licu jer je zabrinuto upitala šta sam to videla.

– Ovde kaže da ćeš biti majka i da će tvoj život postati manastirski – smesta sam joj rekla uz šeretski osmeh.

Dok se smejala, Alina je žestoko odmahнула glavom, sigurno ubeđena da je zavitlavam. Ali njene krupne crne oči

su me upitno gledale i duboko u njima naslutila sam nespokoj. Nastavile smo da pijemo i nekoliko sati kasnije, kad smo dotukle poslednju flašu, ispratila sam je do vrata zgrade. Popela sam se stepeništem do svog stana i uvukla u krevet, uplašena zbog onog što sam videla.

Mesecima kasnije, Alina je odlučila da se vrati u Meksiko, gde je dobila dobar posao u jednoj galeriji. Ja sam, naprotiv, ostala još godinu dana u Francuskoj, a onda, po završetku magistrature, krenula da proputujem jug Azije. Prepešaćila sam doline i planinske staze. Posetila mnoge hramove i centre budističkih hodočašća. Opčinjavale su me opatice obrijanih glava, u smeđim mantijama, koje su odlučile da odustanu od porodičnog života i da se posvete učenju i meditaciji. Sedela sam u tišini na nekoliko metara od njih i slušala kako pevaju glasovima veoma različitim od grlenih pesama lama, ili kako recituju sutre koje su govorile o oslobođenju i kraju patnji. Udaljenost nepogrešivo stavlja prijateljstva na probu. Ponekad ih prosto počisti, kao što mraz dokrajči dobru žetvu. Ali to se nije desilo Alini i meni. Nastavile smo jedna drugoj često da pišemo i da telefoniramo, obaveštavajući se uzajamno o najvažnijim događajima – ulasku Aurelija u njen život, zdravlju njenog oca, izboru teme za moju tezu – pa je tako naša ljubav još više ojačala.

### 3.

Kad si mlad, lako je imati ideale i živeti u skladu s njima. Teško je sačuvati koherentnost tokom vremena uprkos izazovima koje nam postavlja život. Ubrzo pošto sam napunila trideset i tri godine, počela sam da zapažam prisustvo, pa čak i čar dece. Već nekoliko godina živela sam s jednim asturijskim umetnikom koji je mnogo časova provodio u kući posvećen svom radu, zbog čega je naš stan neprestano odisao mirisom njegovih uljanih boja. Zvao se Huan. Za razliku od mene, umeo je da živi s decom i da uz njih uživa. Kad god bi se u parku ili u kući naših prijatelja našao s nekim detetom, ostavljao bi ono čime se trenutno bavio da bi razgovarao s njim. Ne znam da li pod njegovim uticajem ili je to došlo iz mog tela, tek tokom našeg zajedničkog života počela sam da spuštam gard. Mada im i dalje nisam prilazila, deca su počela da bude u meni izvesnu radoznalost. Bilo je lepo videti ih kako šetaju noseći svoje rance na leđima pri izlasku iz škole ili na ulici, idući prema stanici metroa. Gledala sam ih kao što se gleda zrela voćka kad je neko gladan. Nesvesno sam počela da primećujem i trudnice. Primećivala sam ih posvuda, kao da su se iznenada

namnožile, pa kad bih se s njima srela na nekoj zabavi ili u redu za bioskop, moglo bi mi se desiti da stupim s njima u razgovor, toliku radoznalost su mi budile. Bilo mi je potrebno da ih razumem, da znam da li su zaista izabrale tu sudbinu ili su, nasuprot tome, apatično prihvatale ono što zahtevaju porodica ili društvo. Koliko su na njihovu odluku uticali majke, partneri, prijateljice?

Jednog subotnjeg zimskog jutra, dok smo se izležavali u krevetu, Huan i ja smo pokrenuli temu razmnožavanja. Rekao mi je da bi mnogo voleo da ima dete i da samo čeka da mu dam zeleno svetlo. Valja priznati da je on bio vrlo nežan muškarac i sigurno bi bio takav i kao otac. Mojom glavom prohujale su scene nas dvoje kako zajedno čuvamo bebu, kako merimo temperaturu vode u kadi ili kako ulicom guramo kolica. Taj porodični život mi je bio tu, nadohvat ruke. Valjalo je samo ostaviti prezervativ na noćnom stočiću, možda samo jedanput, i preći preko praga materinstva. Baš kao što neko ko nikad nije ni pomišljao na samoubistvo dopusti da ga zavede ponor ispod terase oblakodera, osetila sam kako me trudnoća privlači. Huan mi je sklonio kosu s lica i počeo strasno da me ljubi. Osetila sam njegov ukrućeni ud uz moju butinu, spreman da smesta ispuni diktat prirode. Prepustila sam se, očarana, toj nezaustavljivoj sili na nekoliko minuta. A onda – konačno – moj dotad uspavani nagon samoodržanja se probudio i izbacio me iz kreveta. Iako je napolju padao sneg, istrčala sam na terasu i pripalila cigaretu. Rekla sam sebi da je biološki sat savladao moj razum. Ako ne pronađem dovoljno efikasnu strategiju odbrane, život koji sam s toliko truda izgradila biće u velikoj opasnosti.

Ućutala sam se preko vikenda. U ponedeljak sam se bez najave pojavila u ordinaciji mog ginekologa i zatražila da mi podveže jajnike. Pošto mi je postavio niz pitanja da se uveri

u moju rešenost, lekar je proverio svoj kalendar. Ušla sam u operacionu salu te iste nedelje, ubeđena da sam donela najbolju odluku u životu. Hirurg je stručno obavio svoj posao, ali sam tokom oporavka dobila infekciju od neke od onih bolničkih bakterija tako teških za istrebljivanje. Vratila sam se kući s groznicom i nekoliko dana nisam nikom objašnjavala šta mi se desilo, čak ni Huanu. Kad su me pustili s lečenja, telefonirala sam Alini, ubeđena da samo ona može da me razume.

Od tada su stvari s Huanom krenule nizbrdo. Ako smo ranije uživali deleći tišinu, ja čitajući a on slikajući u svom ateljeu, gledajući stare filmove, ili šetajući po obližnjem groblju, sada smo imali osećanje da gubimo vreme. Strpljenje nas je napuštalo. Jedno drugo smo dovodili do očajanja. Nije bilo duge agonije, niti je raskid bio posebno bolan, samo zaključak da želimo različite stvari od života. Stan sam napustila ja. Otišla sam samo s tri kofera koji su našli mesto u podrumu jedne prijateljice. Onda sam potražila najjeftiniji let za Katmandu i mesec dana sam provela u hodočašću po raznim manastirima. U to vreme, Huan mi je poslao nekoliko mejlova koje sam čitala u prašnjavom, dekadentnom internet-kafeu u Farpingu. Njegova pisma su se svodila na neku vrstu kolofona koji je objašnjavao očigledno. Ja sam ih čitala iz poštovanja prema našoj priči, naslućujući sadržaj, sve dok u jednom od poslednjih mejlova nije obznanio da se viđa sa izvesnom devojkom, kanadskom vajarkom koju je upoznao na nekom kolokvijumu i s kojom čeka dete. „Poznajem te, Laura. Znam da ne bi volela da to saznaš od treće osobe, tako da je bolje da ti ja to kažem.“ Vest me je rastužila, ali mislim da mi je nekako pomogla da presečem s prošlošću. Došao je čas da radikalno promenim svoj život. Odlučila sam da napustim Pariz, da se vratim u Meksiko i da završim pisanje svoje teze.

#### 4.

U Meksiko sam se vratila početkom februara, kad jakarande prekrivaju gradske ulice ljubičastim cvećem i sve poprima bukolički izgled, pomalo nestvaran. Pozvala sam Alinu na večeru u japanski restoran u njenoj četvrti koji se njoj veoma sviđa. To je bilo naše prvo viđenje otkad sam se vratila. Njen rođendan je upravo prošao, i u njegovu čast smo poručile svakojake đakonije: usoljenog lososa, spanać sa susamom, špargle umotane u svinjski file, dva tanjira udona i dve bočice sakea. Topli vetar je navirao kroz prozor. Razgovarale smo o mom raskidu s Huanom, o njegovom skorom očinstvu, o mojoj odluci da se vratim. Potom me je upitala za zdravlje. Umirila sam je i rekla da je infekcija kratko trajala i da je hirurški zahvat bio savršena mera, najbolja kojoj mogu da pribegnu tridesetogodišnjakinje poput nas, oduvek ubeđene da neće imati dece, prava vakcina protiv društvenog pritiska.

Nazdravile smo tome u čast, a alkohol je u meni probudio radost koju mnogo meseci nisam osetila.

– Trebalo bi isto da učiniš – rekla sam joj dok mi je sipala još malo sakea. – Nemaš pojma kako je dobar taj osećaj.



Slušala me je bez komentara. Smejala se sa mnom dok sam se ja smejala, a posle, kad smo završile nazdravljanje, odlučila je da mi kaže šta stvarno misli. Vrlo obazrivo, gotovo plašljivo, rekla mi je da poštuje moju odluku, ali da više ne deli isto gledište. Ona je želela da zatrudni. Ispričala mi je da su ona i njen partner prestali da paze pre više od godinu dana, ali da to još nije urodilo plodom.

– Možda je to stvar kompatibilnosti – rekla je tonom koji je odavao njeno nestrpljenje. – Uradili smo sve moguće analize i one ne pokazuju sterilnost ni kod njega ni kod mene. Tako da ćemo ove nedelje početi s lečenjem.

Objasnila mi je da je rešena da ide do kraja, uključujući i začecje *in vitro* i donirane jajne ćelije.

Ne samo da me je ta vest iznenadila nego me je i sprečila da govorim do kraja večeri. Nisam glumila radost, niti sam pokazala zanimanje za pojedinosti. U prijateljstvima kao što je naše nema mesta za licemerje. Dok se Alina vrpaljila pred svojim tanjirom nudli opisujući nove tehnike veštačke oplodnje, moje uši su se zatvarale kao dve biljke osetljive na svetlost. Obuzelo me je osećanje prevremene nostalgije. Slike naše zajedničke mladosti i dalje su se jasno nizale u mom sećanju, ali zamagljene tom neposrednom budućnošću. Izašla sam iz restorana zbunjena. Ako lečenje bude uspešno, Alina će postati deo onih žena što su svojevremeno bile moje prijateljice, ali koje su se posle porođaja sastajale bez mene da zajedno odlaze u park ili u bioskop gde su davali idiotske filmove, deo bande kojoj sam odlučno odbijala da pripadam. Ali čak i ako lečenje ne urodi plodom, nije bilo povratka. Od sada smo bile odvojene nevidljivom granicom: ona je odobravalala materinstvo kao poželjnu sudbinu žena, dok sam se ja podvrgla hirurškom zahvatu da je izbegnem.

Alina mi je takođe saopštila da se viđa s jednom psihološkinjom. Počela je da odlazi kod nje čim se vratila iz Francuske. Žena od šezdesetak godina, po imenu Rosa, o kojoj sam već ranije čula da drugi psihoanalitičari govore sa izvesnim uvažavanjem i koja je, očigledno, imala važnu ulogu u Alininoj odluci da ima decu.

– Shvataš li? Godinama sam strahovala da ne ponovim greške moje majke u odnosu na moju sestru i mene. Morala sam da deaktiviram taj strah da bih se usudila da spoznam da u stvari želim stvaranje sopstvene porodice. Želim da to iskusim, Laura. Sanjam o tome. Žao mi je ako sam te razočarala.